नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ४४) काठमाडौं पुस ८ गते २०५१ साल (अतिरिक्ताङ्क ४१)

भाग १

शाही सम्बोधन

संसद सचिवालयको सूचना

श्री ५ महाराजाधिराजबाट संसदको आठौं अधिवेशनमा दुवै सदनको संयुक्त बैठकलाई संवत् २०५१ साल पौष ८ गते शुक्रवारका दिन बक्सेको सम्बोधन सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशित गरिएको छ ।

प्रतिनिधि सभाका सभामुख,
राष्ट्रिय सभाका अध्यक्ष
तथा सांसदहरु ।

१. मुलुकमा स्थापित बहुदलीय संसदीय व्यवस्थाको संविधानसम्मत अभ्यासका क्रममा हालै सम्पन्न आमनिर्वाचनपछि यो प्रतिनिधि सभाको गठन भएको छ । नेपाली जनताको सहभागिता र राजनीतिक दलहरूबीचको खुला प्रतिस्पर्धाका साथ सम्पन्न निर्वाचनपछिको यस आठौं अधिवेशनलाई सम्बोधन गर्न पाउँदा हामीलाई खुशी लाग्नु स्वाभाविक नै हो । देशवासीहरूका भावना र आकाङ्क्षाहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने यस सदनले बहुदलीय प्रजातन्त्रलाई सुदृढ गर्दै समुन्नत र स्वाभिमान नेपालको निर्माणमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रजातान्त्रिक अभ्यासहरूलाई सर्वोपरि प्राथमिकता दिई, राष्ट्रिय मर्यादा, गौरव र हितलाई अक्षुण्ण राख्दै, प्रजातन्त्रलाई आर्थिक र सामाजिक क्षेत्रमा रुपान्तरण गर्न मेरो सरकार कटिबद्ध रहनेछ ।

वर्तमान राजनीतिक परिप्रेक्ष्यमा राष्ट्रिय सहमतिका आधारहरूलाई बलियो बनाउँदै मुलुकमा स्थिरता कायम राख्ने तथा सन्तुलित ढंगको खुला आर्थिक कार्यक्रमहरूमा जोड दिंदै अशिक्षित, गरीब र निमुखा जनताको जीवनस्तर उठाई समतामूलक समाज निर्माण गर्नेतर्फ मेरो सरकारले प्रभावकारी कदमहरू चाल्दै जानेछ । यस क्रममा, यस आर्थिक वर्षको पूर्वार्द्ध समाप्त भइसकेको तथ्यलाई ध्यानमा राखेर मेरो सरकारले यो नीति तथा कार्यक्रम अगाडि सारेको छ ।

२. मेरो सरकारले विकासको प्रतिफल आम जनतामा प्रत्यक्ष रुपमा पुऱ्याउने उद्देश्यले आर्थिक वृद्धि, रोजगार प्रवर्द्धन, गरीबी निवारण, सन्तुलित विकास जस्ता विभिन्न जनमुखी राहत कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नेछ । यसै सन्दर्भमा, चालू आठौं पन्चवर्षीय योजनाको मध्यावधि प्रगति मूल्याङ्कन र परिवर्तित राजनीतिक परिप्रेक्ष्य समेतका आधारमा योजनामा उल्लिखित आर्थिक तथा सामाजिक विकासका नीति, प्राथमिकता र कार्यक्रमहरूलाई आवश्यकतानुसार संशोधन एवं परिमार्जन गरिनेछ । राष्ट्रिय विकास अभियानमा निजी क्षेत्रको भूमिकालाई उच्च महत्व दिने नीति मेरो सरकारले लिनेछ । मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासमा गैर-सरकारी संस्थाहरूको भूमिकालाई दृष्टिगत गरी तिनलाई व्यवस्थित रुपमा संचालन गर्न ठोस कदम चालिनेछ ।

मेरो सरकारले योजना प्रणाली र संगठनलाई वैज्ञानिक, कार्यकुशल र प्रभावकारी बनाउँदै विकेन्द्रित योजना प्रणाली र नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यलाई प्राथमिकता दिनेछ ।

३. मेरो सरकार जनसंख्याको उच्च वृद्धिदर र मन्द आर्थिक प्रगति, बढ्दो वैदेशिक ऋण, राजस्व संकलनका सीमित आधारहरु तथा साधारण खर्चको बोझ जस्ता विसंगति र यसले सिर्जना गरेका सामाजिक विकृतिहरुलाई प्रमुख चुनौतीका

९९६४
आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

रुपमा ग्रहण गर्दै जनताले नयाँ सरकारसंग राखेको उच्च आकाक्षा समेतलाई दृष्टिगत गरी यस आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा राष्ट्रिय अर्थतन्त्रको पुनर्संरचनातर्फ कार्यरत रहनेछ । यस क्रममा, सीमित साधन र समयलाई ध्यानमा राखी तत्काल प्रतिफल हासिल हुने क्षेत्रतर्फ जोड दिदै मानवीय स्रोत र साधनलाई बढी उत्पादनशील र दक्ष बनाउन सामाजिक क्षेत्रमा बढी र कम विनियोजन गर्नेतर्फ मेरो सरकार क्रियाशील रहनेछ ।

देशको बढ्दो विकास आकाङ्क्षाको परिपूर्तिका लागि आन्तरिक राजस्व परिचालनमा वृद्धि गर्न मौजूदा कर प्रणालीमा व्यापक पुनरावलोकन, स्वेच्छाले नै कर तिर्ने अनुकूल वातावरणको सृजना र करका दरहरूमा आवश्यक सुधार गरिनुका साथै कर सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था र कर प्रशासनलाई सरल, पारदर्शी र सुदृढ बनाइनेछ । कर छल्ने प्रवृत्तिलाई कडाइका साथ निरुत्साहित गर्दै विपन्न वर्गलाई करको भारवाट मुक्त गर्ने नीति मेरी सरकारले लिनेछ ।

देशमा प्राप्त हुने विदेशी सहायताको पूर्ण सदुपयोग गर्दै विकास आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको शीघ्र कार्यान्वयन गर्ने पक्षमा मेरो सरकारले विशेष ध्यान दिनेछ ।

वाणिज्य बैंक तथा वित्तीय संस्थानहरू आफैले ब्याजदर तोक्ने व्यवस्था कायमै राखी प्राथमिकता तोकिएका क्षेत्रहरुमा हुने कर्जा प्रवाहलाई ब्याज अनुदानको माध्यमबाट अझ व्यापक तुल्याउदै वित्तीय क्षेत्रलाई ग्रामीणमुखी बनाउन मेरो सरकारले ठोस कदमहरू चाल्नेछ । यस क्रममा, मेरो सरकारले चालु आर्थिक वर्षभित्रै पश्चिमाञ्चल तथा मध्यपश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा एक-एक वटा ग्रामीण विकास बैंकको स्थापना गर्नेछ । यसै गरी देशमा रोजगारी सृजना गर्नका लागि मेरो सरकारले प्रारम्भिक कार्य शुरु गर्नेछ । तल्लो वर्गका जनताहरूलाई राहत दिन मेरो सरकारले राहत कार्यक्रमको व्यवस्था गर्नेछ । राष्ट्रसेवकहरूको सुविधामा समयानुकूल अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ ।

४. मेरो सरकारले स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगको स्थापना र संचालनमा निजी क्षेत्रलाई थप प्रोत्साहन दिनुका साथै निर्यात प्रवर्द्धन र आयात

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रतिस्थापन गर्ने उद्योगको विकासतर्फ योजनाबद्ध प्रयास गर्नेछ । मझौला र ठुला उद्योगको विकासका निम्ति विद्यमान संस्थागत व्यवस्थालाई दरिलो बनाउँदै एकद्वार प्रणालीको सुदृढीकरण गर्दै लगिनेछ । खनिज अन्वेषण र खनिजजन्य उद्योगहरूमा लगानी प्रवर्द्धन, प्रविधि हस्तान्तरण र व्यवस्थापकीय सीप हस्तान्तरणतर्फ विशेष जोड दिइनेछ । देशको औद्योगीकरणलाई बल पुऱ्याउन घरेलु तथा साना र ठूला लगायत राष्ट्रहितको पक्षमा रहेका सबै खालका उद्योगहरुको विकासका लागि विद्यमान औद्योगिक व्यवसाय ऐनमा आवश्यकता अनुसार संशोधन गरिनेछ । उद्योग प्रवर्द्धनका लागि विशेष कार्यक्रम लागू गरिनेछ । औद्योगीकरणको फलस्वरुप उत्पन्न हुने प्रदूषणको नियन्त्रण र व्यवस्थापनका निमित्त उपयुक्त नीति र नियमको तर्जुमा गरिनेछ ।

सरकारी संस्थानहरूलाई लगानीको अनुपातमा प्रतिफल दिनसक्ने गरी मेरो सरकारले संचालन गर्नेछ । आर्थिक-सामाजिक दृष्टिले सरकारी क्षेत्रमा रहन अनावश्यक संस्थानहरू निजी क्षेत्रमा हस्तान्तरण गर्दा स्वदेशी लगानीकर्ता तथा संस्थानका कर्मचारी र कामदारहरूको सहभागितालाई प्राथमिकता दिइनेछ । नयाँ उद्योगहरु स्थापना गर्न द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय सहयोग जुटाउन पहल गरिनेछ ।

५. मेरो सरकारले वाणिज्य क्षेत्रमा पारदर्शिता, प्रतिस्पर्धा र खुलापनको नीतिलाई अवलम्बन गर्नेछ । विदेश व्यापारको क्षेत्रमा बढ्दै गएको असन्तुलनप्रति मेरो सरकार चिन्तित रहेको छ । यस सन्दर्भमा, निर्यात क्षेत्रमा थप प्रोत्साहनका साथै निर्यात विविधीकरणका लागि प्रभावकारी रुपमा वस्तु-विकास र बजार-विस्तार कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछन् । देशभित्रको वैदेशिक व्यापार प्रवर्द्धन र राष्ट्रिय उद्योगहरुको संरक्षणबीच उपयुक्त समन्वय कायम गर्दै लगिनेछ । पारवहन व्यवस्थालाई सुव्यवस्थित र सुगम बनाइनेछ । दक्षिण एशियाली सहुलियतपूर्ण व्यापार व्यवस्था (साप्टा) अनुरुप दक्षिण एशियाली मुलुकहरूसंग पारस्परिक व्यापार प्रवर्द्धन गर्न मेरो सरकार प्रयत्नशील रहनेछ ।

६. मेरो सरकारले महंगीको मारबाट पीडित जनताप्रति अत्यन्त संवेदनशील

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

रहदै दैनिक उपभोग्य वस्तुहरूको आपूर्ति र .. गार व्यवस्थापनमा सुधार ल्याई मूल्यस्थितिमा नियन्त्रण गर्नेतर्फ अविलम्व कदम चाल्नेछ । बजार मूल्य अनुगमन गर्ने प्रभावकारी उपायहरु अवलम्वन गरिनेछ। आपूर्ति व्यवस्थालाई सुदृढ गर्न उपभोक्ता सहकारी संस्थाहरूको विकासमा जोड दिइनेछ। खाद्यान्न न्यून भएका दुर्गम क्षेत्रका जिल्लाहरूमा विविध उपायहरूद्वारा खाद्यान्नको सुलभ आपूर्तितर्फ विशेष ध्यान पुऱ्याइनेछ ।

७. मेरो सरकारले वर्षौंदेखि अधूरा रहेका राजमार्गका बाँकी खण्डहरूको निर्माण तदारुकताका साथ पूरा गर्ने र राजमार्ग, सहायक मार्ग एवं शहरी सडकहरु तथा पुल-पुलेसाहरुको मर्मत-सम्भार र विस्तार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ संचालन गर्नेछ। अञ्चल तथा जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडकहरूको निर्माणका साथै विकास-निर्माण संचालन हुने क्षेत्रमा पूर्वाधारको रुपमा सडक सुविधा पुऱ्याउने काममा विशेष ध्यान दिइनेछ। रोपवे, रेल्वे, ट्रलिवस जस्ता यातायातका माध्यमहरूको विस्तार गरिनेछ। जलमार्गको सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।

८. मेरो सरकारले राष्ट्रिय हितलाई जगेर्ना गर्दै जलस्रोत उपयोगका कार्यक्रमहरू पारस्परिक लाभ तथा पारदर्शिताको आधारमा संचालन गर्नेछ । विद्युत् आयोजनाको विकासका लागि स्वदेशी एवं विदेशी लगानीकर्तालाई प्रोत्साहित गर्ने नीति अघि सारिनेछ । संभाव्य साना तथा मझौला जलविद्युत् आयोजनाहरुको अविलम्व कार्यान्वयन तथा ग्रामीण एवं दुर्गम क्षेत्रको विद्युतीकरणतर्फ प्रयास गरिनेछ। ठूला विद्युत् आयोजनाहरुको हकमा राष्ट्रिय हितलाई प्राथमिकता दिदै त्यस्ता आयोजनाहरुको आर्थिक, वातावरणीय, बसोवास आदि पक्षहरूको मूल्याङ्कनका आधारमा कार्यान्वयन गर्ने नीति लिइनेछ। जलविद्युत् आयोजनाहरु सस्तो लागतमा निर्माण गरी बिक्रीयोग्य मूल्यमा विद्युत उत्पादन गर्न सकिएमा मात्र जलविद्युत्को वास्तविक विकास सम्भव हुने कुरालाई मनन गरी मेरो सरकारले स्वदेशी सीप र क्षमतालाई परिचालन गर्नेछ ।

साना सिंचाइ आयोजनाहरुमा प्राथमिकता दिदै कृषि क्षेत्रको मौसम माथिको निर्भरता कम गर्दै लगिनेछ र सिंचाइका विशेष कार्यक्रमहरू संचालन

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

गरिनेछन् । नदी-कटान तथा बाढी-पहिरो जस्ता समस्याहरु समाधान गर्न अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन उपायहरु अपनाइनेछन् ।

९. पर्यटन उद्योगको विकास र विस्तारका लागि मेरो सरकारले आवश्यक नीतिको तर्जुमा गर्नेछ । साथै, भौतिक पूर्वाधारको विकास र विस्तारमा जोड दिंदै यस क्षेत्रमा निजी क्षेत्रको सहभागिता बढाइनेछ । पर्यटन उद्योगबाट प्राप्त प्रतिफल जनसाधारणसम्म पुऱ्याउने गरी पर्यटन क्रियाकलापहरूलाई विस्तारित गर्ने नीति मेरो सरकारको रहनेछ । काठमाडौं बाहिर अर्को अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल स्थापनाको लागि प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिनेछ ।

१०. मेरो सरकारले कृषकहरूको स्थानीय आवश्यकता, संभाव्यता र सहभागिताका आधारमा कृषि विकास कार्यक्रमहरूको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्नुका साथै कृषकहरूको सीप र दक्षतामा अभिवृद्धि गराउनेछ । कृषिजन्य उद्योगको विकासमा टेवा पुऱ्याउने वस्तुहरूको उत्पादन, पशुपालन र फलफूल खेतीको विकासमा विशेष जोड दिइनेछ । कृषकहरूको हित संरक्षित हुने गरी उचित मूल्य नीतिको अवलम्बन गर्दै बजार प्रणालीको व्यवस्थापनमा सुधार ल्याइनेछ । सहकारी अभियानलाई अझै प्रभावकारी बनाई ग्रामीण अर्थतन्त्रको विकासमा सहकारी संस्थालाई उत्पादक तथा उपभोक्तामा हुने गरेको शोषणलाई हटाउने माध्यमका रुपमा विकास गर्दै लगिनेछ । यसका साथै कृषि उत्पादन एवं विकासको समसामयिक लेखा-जोखा गर्ने प्रक्रियालाई सुदृढ गर्न कृषि तथ्याङ्क प्रणालीलाई वैज्ञानिक बनाइनेछ । सिंचाइको विस्तारद्वारा कृषि उत्पादनमा वृद्धि गरी ग्रामिण रोजगारीको विस्तार गरिनेछ । मालपोत घटाई कृषकहरूलाई राहत दिइनेछ ।

११. सामाजिक न्यायप्राप्तिका क्रममा कृषि क्षेत्रको रोजगारी र उत्पादकत्वमा वृद्धि एवं भूमिको समुचित उपयोग तथा वितरण र भूमिमाथिको द्वैध नियन्त्रण सम्बन्धी समस्याका सन्दर्भमा मेरो सरकारले उच्चस्तरीय आयोगको गठन गर्नेछ र सो आयोगको प्रतिवेदन समेतलाई विचार गरी भूमिसुधार कार्यक्रमलाई अघि बढाउदै कमैया र भूमिहीन कृषि-मजदूरका समस्याको समाधान गरिनेछ । भू-नापी कार्य भैनसकेका जिल्लाहरूमा अविलम्ब नापी कार्य पूरा गरिनेछ । एकीकृत भू-सूचना प्रणालीद्वारा आधुनिक र अद्यावधिक

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

रुपमा जग्गा-जमीनको अभिलेख राख्ने कार्यलाई विस्तार गरिनुका साथै विकास कार्यक्रमहरूलाई समेत सघाउ पुग्ने किसिमको अद्यावधिक विवरण प्राप्त हुने गरी किल्ला नापी लगायत अन्य नाप-नक्सा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गरिनेछन् ।

परम्परागत रुपमा चलिआएको धार्मिक कार्यमा बाधा नपुगोस् भन्नेतर्फ विचार पुऱ्याउदै गुठी जग्गालाई रैकरमा परिणत गरिनेछ ।

१२. मेरो सरकारले वन विकासका लागि ठोस कार्यक्रमहरू संचालन गर्नुका साथै वृक्षारोपण, वन पैदावारको उपयोग जस्ता कार्यमा उपभोक्ता समूहहरू तथा सम्बन्धित स्थानीय निकायहरूलाई क्रियाशील गराउने नीति लिनेछ । वन प्रशासनलाई सुदृढ बनाउनेतर्फ आवश्यक ध्यान दिइनेछ । आम जनताको आवश्यकतालाई ध्यानमा राखी सरकारी, सामुदायिक, निजी, कबुलियती तथा धार्मिक वनको व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन वन सम्बन्धी नयाँ नियमावली लागू गरिनेछ । साथै, वनस्पति तथा जडीबूटीहरूको संरक्षण गर्ने कार्यमा वैज्ञानिक विधिहरूको प्रयोगतर्फ विशेष जोड दिइनेछ ।

अधिराज्यका महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रहरुको संरक्षण, भू-उत्पादकत्व सम्वर्द्धन, भू-क्षय नियन्त्रण जस्ता कार्यहरू संचालन गरिनेछन् ।

१३. मेरो सरकारले कम खर्चिलो प्रविधि अपनाई उपभोक्ता समितिको संलग्नतामा ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानी सुविधा विस्तार गर्ने कार्यक्रम चालु राख्नेछ । काठमाडौं उपत्यका लगायत अन्य शहरी क्षेत्रमा स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ति बढाउन एवं पानीको चुहावट नियन्त्रण गर्न प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

शहरीकरणको प्रक्रियालाई योजनाबद्ध एवं व्यवस्थित गर्न जिल्ला सदरमुकाम, नगरपालिका तथा नगर-उन्मुख क्षेत्रहरूको भौतिक विकास योजनाका कार्यक्रमहरू तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछन् ।

आवास व्यवस्थालाई योजनाबद्ध ढंगले अघि बढाइनेछ र नगरको व्यवस्थित विकासका लागि शहरी विकास बैंक स्थापना गर्न आवश्यक ऐनको तर्जुमा गरिनेछ । सुरक्षित र सुलभ भवन निर्माण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

१४. देशका विपन्न वर्ग र क्षेत्रलाई विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गराउन "आफ्नो गाउँ आफै बनाऔं" कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा संचालन गरिनेछ । यस अन्तर्गत स्थानीय आवश्यकता अनुरुपका केही निश्चित कार्यक्रमहरू स्थानीय निकायहरुको प्रभावकारी परिचालनद्वारा ग्रामीण तहमा सोझै कार्यान्वयन गर्ने परिपाटीको थालनी गरिनेछ। गाउँ नै गाउँले भरिएको नेपालको सर्वाङगीण विकासका लागि स्थानीय विकासलाइ मेरो सरकारले मेरुदण्डका रुपमा लिनेछ । विकास-निर्माणका कार्यमा स्थानीय जनताको प्रत्यक्ष संलग्नतामा वृद्धि गराउन नयाँ संभावनाहरुको खोजी गर्दै योजनाहरुको छनौट, कार्यान्वयन र मर्मत-संभारमा स्थानीय जनतालाई सहभागी बनाउने प्रक्रियालाई अझ अघि बढाइनेछ । प्रभावकारी हुन नसकेका स्थानीय निकायहरूमा सुधार ल्याउन गम्भीर ध्यान दिइनेछ। उपभोक्ता समितिहरूको गठन र कार्य संचालनमा सुधार ल्याइनेछ। महिला, पिछडिएका जनजाति एवं समुदाय सम्बन्धी कार्यक्रमहरूलाई व्यवस्थित र सुदृढ गरिनेछ। दुर्गम क्षेत्र विकास सम्बन्धी कार्यलाई अझ गतिशील र प्रभावकारी बनाउन मेरो सरकारले विशेष ध्यान पुऱ्याउनेछ। स्थानीय बेरोजगारी कम गर्न श्रममूलक प्रविधि अपनाई ग्रामीण सडक एवं अन्य विकास-पूर्वाधार तयार गर्ने कार्यमा स्थानीय जनतालाई अधिकतम परिचालन गर्ने नीति मेरो सरकारले लिनेछ। स्थानीय विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत व्यवस्थापकीय सीप बढाउने उद्देश्यले नतीजामूलक तालीम दिने व्यवस्था गरिनेछ ।

१५. मेरो सरकारले देशको आवश्यकता अनुरुप दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्न राष्ट्रिय शिक्षा नीति रं कार्यक्रमको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दै जाने नीति लिनेछ ।

विद्यालय स्तरको पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा परीक्षा प्रणालीमा सुधार गर्ने र मध्यम तथा निम्न स्तरको सीपमूलक जनशक्तिको उत्पादनका लागि थप प्राविधिक शिक्षालयहरुको स्थापना गर्नेतर्फ विशेष जोड दिइनेछ । साक्षरता अभियानलाई विस्तार र व्यवस्थित गरिनेछ । शहीदका छोरा-छोरीलाई स्वदेशमा स्नातक तहसम्म निःशुल्क शिक्षाको व्यवस्था गरिनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

त्रिभुवन विश्वविद्यालयको व्यवस्थापन सुदृढीकरण, भौतिक सुविधाको विस्तार तथा उच्च शिक्षाको पाठ्यक्रममा सुधार गर्दै, उच्च शिक्षाको विस्तारका लागि पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालयको स्थापना गरिनेछ । त्यस्तै, पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रमा विश्वविद्यालय स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ। कृषि विश्वविद्यालय स्थापना गर्न यसै वर्ष प्रारम्भिक कार्यको थालनी गरिनेछ । निजी क्षेत्रमा उच्च शैक्षिक प्रतिष्ठानहरु स्थापना र संचालन गर्ने सम्बन्धमा राष्ट्रिय हित र आवश्यकता अनुकूल हुने गरी ठोस नीति र कार्यक्रम तर्जुमा गरिनेछ ।

शिक्षा क्षेत्रमा संलग्न व्यक्तिहरुको पेशागत हकहितलाई मर्यादित र सुरक्षित गर्दै लगिनेछ । साहित्य, कला र संस्कृतिको क्षेत्रका प्रतिभाहरूलाई प्रेरित र प्रोत्साहित गर्ने नीति लिइनेछ ।

विविध भाषा, धर्म, कला र संस्कृतिको विकासमा कार्यरत रहंद मेरो सरकारले ऐतिहासिक तथा प्राचीन मठ-मन्दिर, स्मारक र पुरातात्विक महत्वका स्थलहरूको संरक्षण तथा सम्वर्द्धनमा ध्यान पुऱ्याउनेछ । महिलाहरुको उत्थान तथा विकासका लागि मेरो सरकार क्रियाशील रहनेछ । बालबालिका सम्बन्धी कानूनलाई पूर्णतः लागु गर्नुका साथै सामाजिक न्यायलाई व्यवहारमा उतार्न मेरो सरकार प्रयत्नशील रहनेछ । अनाथ बालबालिका तथा असहाय वृद्धलाई संरक्षण दिने तथा अपाङगहरूलाई स्वावलम्वी बनाउने कार्यक्रमहरुलाई व्यवस्थित र विस्तार गरिनेछ ।

१६. मेरो सरकारले देशका बढीभन्दा बढी जनतालाई स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याउने उद्देश्य अनुरुप आधारभूत प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा र चिकित्सा सुविधाहरु ग्रामीण तहसम्म पु-याउदै लैजाने संस्थागत व्यवस्थाको विकासमा जोड दिनेछ । सस्तो र सुलभ ढंगबाट अत्यावश्यक औषधिहरुको आपूर्ति, जनसंख्या नियन्त्रण एवं खोप र पोषण कार्यक्रमलाई व्यापक गराई मातृ तथा शिशु मृत्युदरमा नियन्त्रण जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिनुका साथै जिल्लास्तर र सो अन्तर्गतका स्वास्थ्य संस्थाहरुको सुदृढीकरण तथा ठूला अस्पतालहरूको कार्यप्रणाली, सुविधा र दक्षतामा सुधार तथा वृद्धि गरिनेछ। प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र र उप-स्वास्थ्य चौकी सम्बन्धी कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

आयुर्वेदिक, प्राकृतिक र होमियोपेथिक स्वास्थ्य सेवाको विकास र विस्तारका लागि मेरो सरकार प्रयत्नशील रहनेछ । स्वास्थ्यकर्मीहरूको पेशालाई मर्यादित र व्यवस्थित तुल्याउन विद्यमान कानूनमा परिमार्जन र नयाँ कानूनको निर्माणतर्फ आवश्यक कार्यको सुरुआत गरिनेछ । स्वास्थ्योपचार को क्षेत्रमा प्राचीनकालदेखि उपयोग हुँदै आएको जडीबूटीको प्रयोगमा आवश्यक सुधार गर्नेतर्फ गम्भीर ध्यान दिइनेछ ।

१७. मेरो सरकारले निष्पक्ष तथा मर्यादित पत्रकारिताको संस्थागत विकास एवं प्रवर्द्धन र श्रमजीवी पत्रकारहरूको हक, हित, सुविधा र सुरक्षाका सम्वन्धमा आवश्यक व्यवस्था गर्नेछ । दूरसंचार सेवालाई गाउं विकास समितिसम्म पुऱ्याउने प्रयत्न गर्दै स्थानीय हुलाकहरूलाई सुदृढ र प्रभावकारी बनाउने कार्य जारी राखिनेछ । मुलुकको एकता र संस्कृतिको रक्षा एवं विकास गर्ने नीतिका आधारमा श्रव्यदृश्य सामग्रीको निर्माणलाई प्रोत्साहित गरिनुका साथै नेपाल टेलिभिजनको प्रसारणलाई क्रमिक रुपमा अधिराज्यका अन्य भागहरुमा विस्तार गर्दै लगिनेछ ।

१८. मेरो सरकारले निम्न आय भएका तथा पिछडिएका वर्ग र महिलाहरुलाई व्यावसायिक तालीम दिई रोजगारीका अवसर बढाउनुका साथै वैदेशिक रोजगारका क्षेत्रमा विद्यमान अनियमिततालाई हटाउँदै यस क्षेत्रलाई व्यवस्थित गर्नेछ । मुलुकभित्र रोजगारीका अवसरहरुको खोजी गर्दै श्रमजीवीहरूको हित रक्षा गर्न आवश्यक कानूनको निर्माण र विद्यमान कानूनमा समयानुकूल सुधार गरिनेछ । श्रम अदालतको गठनका लागि आवश्यक कार्य गरिनेछ ।

बाल श्रम तथा कमैया प्रथा जस्ता समस्याका सन्दर्भमा विभिन्न प्रभावकारी कार्यक्रमहरू संचालन गरी उनीहरूको मानवाधिकारको संरक्षण गर्नुका साथै कृषि-मजदूरको न्यूनतम ज्याला निर्धारणका सम्बन्धमा समेत आवश्यक अध्ययन गराइनेछ ।

१९. मेरो सरकारले प्रशासन क्षेत्रको समीक्षा गरी निजामती सेवा र प्रशासनलाई जन-उत्तरदायी, पारदर्शी, स्वच्छ र सुदृढ बनाउने तथा यसलाई मर्यादित संस्थाका रुपमा स्थापित गर्ने नीति अवलम्वन गर्दै विद्यमान कानूनी व्यवस्था तथा यसको कार्यान्वयनमा समयानुकूल सुधार एवं परिमार्जन गर्नेछ । यस

9962
आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

क्रममा, निजामती सेवालाई कार्यप्रकृतिको आधारमा व्यवस्थित गरिनेछ तथा कार्यदक्षता र अनुभवलाई वृत्ति विकासको आधार बनाइनेछ । विगतको कर्मचारी आन्दोलनका सिलसिलामा कर्मचारीमाथि भएका विभागीय कार्यवाहीहरुको पुनरावलोकन गर्ने तथा कानून बमोजिम उपचार प्रदान गर्ने कार्य शुरु भएकोछ र यसलाई अघि बढाइनेछ ।

२०. मेरो सरकारले संविधानद्वारा प्रत्याभूत मौलिक हक तथा मानव अधिकारको संरक्षण र संबर्द्धन सम्बन्धी कानून र अन्य आवश्यक कानूनहरूको निर्माण तथा संशोधनका साथै मानव अधिकार सम्बन्धी उच्चस्तरीय आयोग गठन गर्न आवश्यक कार्य शुरु गरिसकेको छ । मेरो सरकारले स्वतन्त्र र सक्षम न्याय प्रणालीको स्थापना तथा सुदृढीकरणका लागि आवश्यक पाइला चाल्नेछ । महिला वर्गको हक र हितको संरक्षणका लागि आवश्यक कार्यको सुरुआत गरिनेछ ।

२१. मेरो सरकार मुलुकमा शान्ति-सुरक्षाको स्थितिलाई सुदृढ र भरपर्दो तुल्याउदै मानव अधिकारको व्यावहारिक प्रत्याभूतितर्फ सचेष्ट रहनेछ । विगतमा भएका कारागार सुधारका प्रयासहरूको समीक्षा गर्दै बन्दीहरूलाई न्यूनतम भौतिक तथा मानवीय सुविधा दिलाउने तथा कैद माफी लगायतका व्यवस्थालाई प्रभावकारी ढंगले लागु गराउनेतर्फ विशेष ध्यान दिइनेछ । यातना विरुद्धको क्षतिपूर्ति र सार्वजनिक अपराधलाई अदालतको अधिकार-क्षेत्रभित्र राख्ने सम्वन्धी विधेयक संसदको यसै अधिवेशनमा पेश गरिनेछ ।

मेरो सरकारले भ्रष्टाचार र सामाजिक विकृतिका विरुद्ध सशक्त र प्रभावकारी अभियानको आरंभ गर्दै समाजलाई उच्च नैतिक मूल्य र मान्यताप्रति अभिमुख तुल्याउनेछ । नेपाली नागरिकहरूलाई सरल ढंगवाट नागरिकताको प्रमाणपत्र दिलाउने कार्य अघि बढाउन नागरिकता सम्बन्धी आयोग गठन गरिनेछ । मुलुकमा प्रजातन्त्रको लागि विशेष योगदान गर्ने राजनैतिक व्यक्तित्वहरुको उचित सम्मान गर्न मेरो सरकार प्रयत्नशील रहनेछ ।

प्रहरी सुधार सुझाव आयोगको प्रतिवेदनलाई क्रमिक रुपमा लागू गर्दै

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

प्रहरी संगठनलाई प्रजातान्त्रिक मूल्य र मान्यता अनुरुप जनमुखी, सेवामुखी र सक्षम तुल्याइनेछ । प्राकृतिक प्रकोपबाट प्रभावित परिवारका लागि गरिने उद्धार तथा राहत कार्यलाई अझ व्यवस्थित बनाइनेछ ।

निर्वाचन प्रक्रिया सम्वन्धी हालसम्मको अनुभवलाई दृष्टिगत गरी निर्वाचनलाई निष्पक्ष, स्वतन्त्र, स्वच्छ र धांधलीरहित रुपमा सम्पन्न गर्न निर्वाचन सम्बन्धी विद्यमान ऐन, नियमहरूमा समयानुकूल सुधार गर्दै मतदाता परिचयपत्रको व्यवस्था गर्नेतर्फ आवश्यक पाइला चालिनेछ ।

२२. मेरो सरकारले शाही नेपाली सेनाले निर्वाह गर्दै आएको प्रमुख दायित्वलाई निरन्तर राख्नुका साथै सेनालाई विकास तथा निर्माण कार्यमा संलग्न गराई सर्वसाधारण जनतालाई प्रत्यक्ष फाइदा हुने विकासशील कार्यक्रममा संलग्न गराउने वारे थप संभाव्यता अध्ययन गराउने नीति लिनेछ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघको आह्वानमा शान्तिस्थापना कार्यमा सरीक हुन शान्ति सेना पठाउँदै आएको सन्दर्भमा यस प्रयोजनका लागि माग भएका बखत तत्कालै पठाउन सकिने गरी आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ । शाही नेपाली सेनाका अधिकृत तथा जवानहरुले आकस्मिक प्राकृतिक प्रकोप र दुर्घटना आदिका बखत उद्धार तथा राहत कार्यमा दिएको प्रशंसनीय योगदानलाई दृष्टिगत गर्दै सेनालाई समयानुकूल सुविधायुक्त, दक्ष र सक्षम वनाउने नीति लिइनेछ ।

२३. राष्ट्रिय हितलाई सर्वोपरि राखी पंचशील तथा असंलग्नताका सिद्धान्तहरुको आधारमा विश्वका सवै राष्ट्रहरु, खास गरी छिमेकी मित्रराष्ट्रहरू भारत र चीनसंग, सुमधुर सम्बन्ध कायम गर्ने मेरो सरकारको नीति हुनेछ । गत आश्विन महिनामा हामीबाट भएको गणतन्त्र फ्रान्सको राजकीय भ्रमणबाट दुई देशबीच विद्यमान मैत्रीपूर्ण सम्बन्ध अझ सुदृढ भएको छ ।

समानता, पारस्परिक सम्मान र हितका आधारमा सबै मित्रराष्ट्रहरू र विशेषत: छिमेकीहरूसंगको मैत्री सम्बन्धलाई अझ मजबूत तुल्याउँदै लैजाने नीति अनुरुप यस वर्ष हाम्रा छोरा श्री ५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

युवराजाधिराज दीपेन्द्र वीर विक्रम शाहदेवबाट भएको गणतन्त्र भारत तथा जनवादी गणतन्त्र चीनको औपचारिक भ्रमणले नेपालका यी निकट छिमेकी मित्रराष्ट्रहरूसंगको हाम्रो परम्परागत मैत्रीपूर्ण संबन्ध अझ सुदृढ हुन गएको छ। हाम्रा प्रधानमन्त्रीले निकट भविष्यमा छिमेकी मित्रराष्ट्र भारतको भ्रमण गर्नुहुनेछ।

संयुक्त राष्ट्र संघको आदर्श र लक्ष्यप्रति मेरो सरकारको अटुट तथा गहिरो प्रतिबद्धता रहनेछ। विश्व शान्ति र प्रगतिका निम्ति संयुक्त राष्ट्र संघका गतिविधिहरूमा मेरो सरकारको निरन्त सहभागिता रहनेछ।

मेरो सरकार दक्षिण एशियाली क्षेत्रीय सहयोग संगठनले यसका सदस्य राष्ट्रहरुबीच पारस्परिक मैत्री र सहयोग अभिवृद्धिको दिशामा अझ प्रभावकारी भूमिका खेल्ने कार्यमा योगदान पुऱ्याउन क्रियाशील रहनेछ। पारस्परिक वार्ताद्वारा भुटानी शरणार्थी समस्याको स्थायी समाधानतर्फ मेरो सरकारले पाइला चाल्नेछ।

२४. भरखरै सम्पन्न आम निर्वाचनको सफलतामा योगदान गर्ने सम्पूर्ण देशवासीहरूप्रति मेरो सरकार धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ। साथै, प्रजातन्त्रको संस्थागत विकास, स्थायित्व र नेपाली जनताको आर्थिक समुन्नतिका निमित्त समस्त देशवासीहरु, मित्र राष्ट्रहरू तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्थाहरूबाट मेरो सरकारलाई निरन्तर सहयोग प्राप्त भइरहनेछ भन्ने विश्वास हामीले लिएका छौं।

श्री पशुपतिनाथले हामी सबैको कल्याण गरुन्!

जय नेपाल!

हुकुम बक्से बमोजिम,
जीवनलाल सत्याल
संसदको महासचिव

११६५

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित।

आधिकारिक मुद्रण विभागबाट प्रकाशित गरिएकोछ मात्र लागु हुनेछ।

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार

११६५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।